

Türk Posta Pullarında Müzik Kültürü

Vasfi ÇİLİNGİR¹

Öz

Pul; bütün dünyadaki devletlerin posta idarelerince çıkarılan ve posta hizmetlerinin yapılmasını sağlayan arkası zamlı, üstü resimli ve etrafı çoğunlukla dantelli olan ufak kâğıt parçacıklarıdır. Günümüzde; resimlerin, çizimlerin, figürlerin ve obje fotoğraflarının farklı tekniklerle basımlarının gerçekleştirildiği pul görsellerinde işlenen konulardan birisi de müziktir. Müzik temalı posta pulları, müzik kültürü aktarıcısı olarak ülkelerin; müzik kültürünü, sanatçıları, çalgılarını, müzik kutlamalarını, müzik festivallerini ve müzik türlerini tanıtmak, müziğin çeşitli konuları hakkında farkındalık sağlamak için kullanılan belge niteliğinde görsel materyallerdir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de geçmişten günümüze kadar basımı gerçekleştirilmiş Türk posta pullarındaki müzik kültürü olgusunu incelemektir. Bu bağlamda çalışmada Türkiye’de basılan ilk posta pulundan başlanarak araştırmanın yapıldığı tarihe kadar basılan tüm posta pulları incelenerek müzik temalı pullar görsel açıdan ve konuları bakımından değerlendirilmiştir. Nitel araştırma esasına dayanan bu çalışmada veriler, doküman analizi yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın yazılı verilerini basılı ve elektronik yayınlar, görsel verilerini ise başlangıcından 2024 yılına kadar PTT tarafından tedavüle çıkarılan 13 adet müzik temalı anma pulu serisinin 30 pulu oluşturmaktadır. Bu bağlamda; müzik temalı Türk posta pullarında yerli ve yabancı sanatçılara, çok sesli ve geleneksel müziklerimizde kullanılan çalgılara ve müzik sanatına olan katkıları sebebiyle bir kuruma yer verilmiştir. Çalışmamızın sonuç kısmında özellikle müzik temalı pulların eğitimde kullanımına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Posta Pulu, Müzik Kültürü, Eğitim.

Music Culture in Turkish Postage Stamps

Abstract

Stamps are small pieces of paper with glue on the back, pictures on the top, and mostly lace around them, which are issued by the postal administrations of the states all over the world and enable the postal services to be carried out. Nowadays, music is one of the subjects covered in stamp images, where pictures, object photographs, drawings, and figures are printed with different techniques. Music-themed postage stamps are documentary visual materials used to promote the country's music culture, artists, instruments, music celebrations, music festivals, and music genres as a transmitter of music culture, and to raise awareness about various subjects of music. This study examines the phenomenon of musical culture in Turkish postage stamps that have been printed in Turkey until today. In this context, in the study, all postage stamps printed starting from the first postage stamp printed in Turkey until the data of the research were examined and music-themed stamps were evaluated visually and thematically. In this study based on qualitative research, data was collected using the document analysis method. The written data of the research consists of printed and electronic publications, and the visual data consists of 30 stamps of the 13 music-themed commemorative stamp series put into circulation by PTT from the beginning until 2024. In this context; music-themed Turkish postage stamps include local and foreign artists, instruments used in our polyphonic and traditional music, and an institution for its contributions to the art of music. As a result of the study, suggestions were made on the use of music-themed stamps in education.

Keywords: Postage Stamp, Music Culture, Education.

Makale Geçmişi	Geliş: 09. 07. 2024	Kabul:25.07.2024	Yayın:25.07.2024
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	Çilingir, V. (2024). Türk Posta Pullarında Müzik Kültürü. Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD), 6, ss.16-34		

¹ Dr. Öğrt. Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın/Türkiye, vcilingir@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6288-6025

Giriş

İnsanlar bir toplumun üyesi olarak yaşayırları sonucu o toplumun kültürünü oluşturmuş ve sonraki kuşaklara yaşadıkları bu kültürü geçmişten geleceğe aktarmışlardır. Toplumsal yaşam ve onun ürünü olan kültür kavramının günümüze kadar birçok tanımı yapılmıştır. Kültür kavramının en çok kabul gören tanımlarından bir tanesini 1871 yılında İngiliz Antropolog E. B. Taylor şöyle ifade etmiştir: “*Kültür ya da uygarlık, bilgi, inanç, simge, sanat, ahlak, hukuk, örf ve adetler ve toplumun bir üyesi olarak insanoğlu tarafından kazanılmış olan diğer alışkanlık ve yetenekleri de kapsayan karmaşık bir bütündür*” (Tolan, 2005: 223). Kültür sözcüğü antropologlar tarafından çok sık kullanılan bir kavramdır. Wells’e (1971: 37) göre kültür, “*bilinçli ya da bilinçsiz, başka insanlardan öğrendiklerimizdir özellikle de, bir kuşaktan diğerine aktarılan bilgi ve kalıplaşmış davranış şekilleri birikimidir*”.

Oldukça fazla sayıda tanıma sahip olan kültür kavramı üzerine iki yüze yakın tanım yapılmıştır (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2008). Uzmanların belirli bir tanım üzerinde anlaşamamasının kültür sözcüğünün çok anlamlı oluşunda aranabileceğini belirten Güvenç (2011: 121), kültürün aşağıdaki temel kavramlar karşılığında kullanılan soyut bir sözcük olduğunu belirtmiştir:

- Kültür, toplum ya da toplumların birikimli uygarlığıdır.
- Kültür, belli bir toplumun kendisidir.
- Kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.
- Kültür, bir insan ve toplum kuramıdır.

Turan (2000: 17), kültür kavramının değişmeyen bir kalıp olmayacağı ile beraber tarihsel devinimi de ortaya koymuş ve kültürün dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin bütünü olduğunu ifade etmiştir. Çeçen’e (1984, 13) göre ise kültürün, toplumsal bir olgu olduğu kadar sanatsal yönü de ağır basmaktadır. Tüm boyutları ile sanat kültürün içinde yer alır ve kültürün özelliklerine göre biçimlenir. Yine Sun’a (1969: 42) göre kültür, sadece okul öğretimiyle kazanılan bilgiler değildir. Bir duyma bir düşünce tarzıdır. Bütün bunlarla bağımlı olarak da bir davranıştır. Kültürün birçok öğesinden bir tanesi de güzel sanatlardır ve müzik sanatı da bunun en etkin dallarından birisidir. Dolayısıyla müzik, kültürün önemli bir unsuru olarak bir toplumun ruhunu yansıtan, kültürel değerleri yaşatıp bu değerleri aktaran ve diğer toplumlarla kültür bağlantısını gerçekleştiren bir olgudur (Çiftçi, 2010). Yaşamda etkin bir rol alan müzik, kültürün oluşumuna, gelişimine, değişimine ve kullanımına katkıda bulunmuştur (Nacakçı ve Canbay, 2013: 27).

Müziğin kişiyi dolayısıyla toplulukları kısa zamanda çok kişiye ulaşılarak harekete geçiren etkileyici, sihirli bir işlevi vardır. Kültür ve müziğin etkileşimi sonucunda oluşan sentez, müzik kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürün müziği şekillendirmesi ve sonucunda müziğin de kültürü etkilemesiyle oluşan müzik kültürünün tanımını Budak (2000: 14) “*Ulusa özgü müziksel düşünce, davranış, sanat ve yaşayış öğelerinin tümü*” şeklinde yapmıştır. Yine Nacakçı ve Canbay’a (2013: 28) göre, “*Müzik kültürü, insanlığın yaşam süresince oluşturduğu, maddi manevi olgular üzerine biçimlendirdiği, geliştirdiği ve aktardığı müzikal ürünlerin tümü*”dür.

Müzik kültürünün oluşmasında, yansıtılmasında, gelecek kuşaklara aktarılmasında, yabancı kültürlerle tanıtılmasında; kurumsal etkinlikler, kutlamalar, konserler, müzik eğitimi (örgün, özenen ve akademik), festivaller, radyo ve televizyonlardaki müzik programları, eğlenceler, halk oyunları, dans gösterileri gibi faaliyetlerin yanı sıra yazılı ve görsel materyaller de büyük önem taşımaktadır. Müzik kültürünü yansıtan, saklayan ve farkındalık sağlayan görsel kaynaklardan biri de posta pullarıdır. Posta pulu, ön yüzeyi çeşitli renklerde basılmış resim, şekil ve motiflerden oluşan arka yüzeyi zamlı kaplı, etrafında dantelleri olan bazen dantelsiz de olabilen genellikle dikdörtgen, kare, yuvarlak az da olsa üçgen bazen de değişik şekillerde ve farklı ebatlarda olup postada para yerine sürümü bulunan değerli bir kâğıt şeklinde tanımlanmıştır (Evren Pul Evi, 1984).

Dünyada ilk posta pulu, 1840 yılında İngiltere’de "Penny Black" adı ile basılmıştır. Pulun mucidi Sir Rowland Hill isminde bir posta müfettişidir ve basılan bu ilk posta pulunun üstünde İngiltere Kraliçesi Victoria’nın portresi bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğundaki ilk pul ise; 1863 yılında

basılmıştır. Pulun üzerinde o zamanın padişahı olan Sultan Abdülaziz'in tuğrası yer almıştır (Yazıcı, 2014). Posta pulları, devlet adına devletlerin posta idareleri tarafından basılmaları sebebiyle tıpkı bir ülkeyi temsil eden bayrak, para ve marş gibi egemenlik ve bağımsızlık sembollerinden biri olarak sayılırlar (Say, 1987). 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin basılan ilk pulu ay ve yıldızdan oluşturulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına posta pulları çıkarma yetkisi 5584 sayılı Posta Kanunu ile PTT kurumuna verilmiştir.

Güven Beza'ya (2006) göre, posta gelirlerinin büyük bir kısmını oluşturan posta pulları geniş kullanım alanları ile kendi içlerinde üç sınıfa ayrılırlar:

Sürekli Posta Pulları: Postaya verilen mektup postası gönderi ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere yüksek tirajlarda bastırılan pullardır.

Anma Pulları: Geçmişteki bir olayı, bir tarihi, turistik yerleri, bilge kişiyi, belirli günleri anmak için, o olay, gün ve kişileri anımsatmak amacıyla olayın 50, 100 veya 250. gibi yıldönümlerinde bastırılan pullardır. Artılı pullar; anma pulları çerisinde yer almaktadır. Posta ücretlerinin karşılanmasında özel kanununa göre Anma pullarına ek bir değer ile bastırılan pullardır.

Resmi Posta Pulları: Resmi dairelerin her türlü posta gönderi ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere 5584 sayılı Posta kanununun 21. Maddesi gereğince bastırılan pullardır.

Müzik temalı Türk posta pulları, anma pulları olarak tedavüle çıkarılmışlardır. Devlet politikalarının etkisinin en fazla görüldüğü pullar olan anma pullarının basılma gerekçeleri tarafından da şu şekilde izah edilmektedir (Gyözaisei Kenkyū, 1998; Akt, Dobson, 2002: 26):

- Ulusal olayları ve önemli durumları vurgulamak,
- Milletlerin birbirlerini anlayışla karşılamalarını sağlamak ve uluslararası dostluğa katkıda bulunmak,
- Doğal, kültürel ve ticari konuların tanıtımını ve sunumunu yapmak,
- Bilim ve kültür alanlarına katkıda bulunan millete mal olmuş kişileri hatırlatmak,
- Ulusal ve uluslararası kampanyalara katılımı sağlamak,
- Ulus için önemli olan tarihsel olayları hatırlatmak.

Günümüzde resimlerin, obje fotoğraflarının, çizimlerin figürlerin farklı tekniklerle basımlarının gerçekleştirildiği pullarda çeşitli konular ve alanlar işlenmektedir. Günümüze kadar basımı yapılan pullarda yer alan temalardan birisi de müziktir ve bu müzik temalı pullar da ülkemizin müzik kültüründen örnekler sunmaktadır. Müzik kültürünün kazandırıldığı ve aktarıldığı yerlerden biri de okullardır. İlk, orta ve yükseköğretimde verilen genel müzik eğitimi ile çok büyük bir öğrenci kitlesine ulaşılmaktadır. Öğrencilere teorik ve performans dayalı müzik kültürü kazandırılırken çeşitli araç ve gereçlerden yararlanılmaktadır.

Pulların bir eğitim aracı olarak kullanılması batı dünyasında yirminci yüzyılın ilk yarısına dayanmaktadır (Moffatt ve Rich, 1950). Bu dönemden itibaren farklı ülkelerdeki bilim insanları (Nuessel ve Cicogna, 1992; Yazıcı, 2010) çeşitli boyutlarda ve konularda pullarla ilgili eğitsel çalışmalar gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla pul "eğitim" alanında kullanılan eğitim materyallerinden biri olmuştur. Konu olarak seçilen olaylar, kişiler ya da mekanlar öğrencilere somut olarak sunulabilecek önemli tarihsel kaynaklardan biridir (Akyol Kasapoğlu, 2017). Eğitim sürecinde en çok tercih edilen ve öğrencilerin de ilgi gösterdiği öğrenme stili görsel öğrenmedir. Bu bağlamda pullar, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada ve oluşturduğu çağrışımlarla görsel öğrenmeyi kolaylaştırmada önemli bir araç olarak ifade edilebilir (Palmer, 1991). Bu durumda pullar öğrenciler için görsel ve yazılı bilgileriyle ilgi çeken bir malzeme olarak ve eğitimi daha ilgi çekici verimli hale getirerek okul dışı öğrenme, yapılandırmacı öğrenme, kanıt temelli öğretim kuramlarını destekleyecek araçlar olarak görülebilir (İnceoğlu, 2019).

Müzik temalı pulların eğitimdeki kullanım örnekleri incelendiğinde okullarda müzik kültürünün kazandırılmasında etkili bir öğrenme materyali olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda, müzisyenler, besteciler, sanatçılar, çalgılar, temel müzik bilgileri ve nota bilgisi gibi konular pullar üzerinden anlatılabilir ve işlenebilir. Tablet ve telefon uygulamalarıyla ses, koku ve görüntüsü yüklenen pullar üzerinden görsel ve işitsel olarak müzik eğitimi gerçekleştirilebilir (Aycil, 2022). Yine müzik temalı

pulları incelemek öğrencilere hem eğitici zevk vermekte hem de müzik kültürü edinme ve kültürlerarası etkileşimi yaşayarak eğlenceli bir hobi edinmelerini sağlayabilir (Makris, 2013). Görüldüğü üzere müzik temalı posta pulları, hem kendileri hem de eğitim sürecinde kullanılmalarıyla bir müzik kültürü aktarıcısı olarak ülkelerin; müzik kültürünü, sanatçıları, çalgılarını, müzik kutlamalarını, müzik festivallerini ve müzik türlerini tanıtmak, müziğin çeşitli konuları hakkında farkındalık sağlayan belge niteliğindeki görsel materyallerdir.

Türkiye’de posta pulları üzerine yapılan çalışmalar genel anlamda incelendiğinde, yapılan çalışmaların kültür, turizm, edebiyat, cumhuriyet, olimpiyat, ders materyali, Halk oyunları, giysiler, pul tasarımları, Türk ve Roman çalgıları, Aşık Veysel, menkul kıymetler, kadın figürleri, İstiklal Marşı, tablo ve sanatçı konularında olduğu görülmüştür (Akyol Kasapoğlu, 2017; Akyüz, 2020; Anameriç ve Rukancı 2015; Aycil, 2022; Aycil ve Çubukçu, 2022; Aydoğmuş, 2015; Çiftçi ve Çiftçi, 2020; Düzenli ve Kavuran, 2005; Kahraman, 1998; Kuru ve Olgaç, 2017; Tarlakazan, 2017; Yazıcı, 2010). Gerçekleştirilen literatür taramasında Türk posta pullarında müzik kültürü konulu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Öte yandan bu çalışma Türk posta pullarındaki müzik temalı pulların, bir kültür aktarıcısı olarak müzik kültürünü ortaya koyması, literatüre katkı sağlaması ve eğitimde kullanılabilirliği üzerine farkındalık oluşturması bakımından önemli görülmektedir.

Bu çerçevede çalışmanın amacı, Türkiye’de günümüze kadar basımı gerçekleştirilen pullardaki müzik kültürü olgusunu incelemektir. Bu bağlamda müzik temalı pullar; içerik, tarih, tasarım, renk, valör, tiraj, tema ve baskı açısından incelenerek değerlendirilmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Yazılı ve görsel kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, PTT tarafından basılmış olan müzik temalı Türk posta pulları incelendiği için nitel araştırma yöntemi izlenmiş ve doküman analizinden yararlanılmıştır. Doküman analizi, yazılı belge içeriğinin titiz ve sistematik bir şekilde analiz edilmesine yönelik bir araştırma yöntemidir (Wach, Ward ve Jacimovic, 2013). Bu çalışmada doküman analizi yönteminin seçilmesinin nedeni, doküman analizinde ses ve yazı dışında görülebilen gözlemlenebilen her şey görsel malzeme olarak nitelenmektedir ve bu kategorideki görsel malzemelerin; video, karikatür, film, pul, afiş, heykel, bina, minyatür, harita, fotoğraf vb. akademik araştırmalarda kullanılması olguların ortaya çıkarılmasına ve yeni yorumların getirilmesine olanak tanımaktadır (Muşmal ve Gürbüz, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışmada önce alan yazın taraması yapılmış daha sonra müzik temalı Türk posta pulları görsel dokümanlar olarak ele alınıp araştırma amacı doğrultusunda incelenmiştir.

Veriler

Çalışmada kullanılan veriler, Türkiye’de müzik pulu olarak ilk basılan pulun yılı olan 1977’den 2024 yılına kadar basılan tüm pulları kapsamaktadır. Çalışmada kullanılan pullara ilişkin veriler aşağıda Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1
Türk Posta Pullarında Müzik Temalı Pullar

Çıkış Tarihi	Konusu	Seri Pul Sayısı	Blok Pul Sayısı	Blok Pul Baskı Adedi	Baskı Adedi	Portföy
24.02.1977	Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 150. Yılı	1	-	-	400.000	-
13.10.1982	Türk Müzik Aletleri	5	-	-	600.000	-
13.02.1983	Richard Wagner'in Ölümünün 100. Yılı	1	-	-	472.576	-
29.04.1985	Avrupa 1985 - Avrupa Müzik Yılı (Europa Cept)	2	-	-	600.000	-
24.07.1991	Mozart'ın Ölümünün 200. Yılı	1	-	-	300.000	-
10.10.2002	Müzik 2002	2	-	-	600.000	-
23.09.2003	Müzik 2003	2	-	-	600.000	-
09.05.2014	Ulusal Müzik Enstrümanları (Avrupa 2014)	2	-	-	100.000	-

19.03.2019	Müzik Aletleri	3	-	-	100.000	-
26.05.2021	Zeki Müren	-	3	4.000	100.000	Var
01.03.2022	Alaeddin Yavaşca	1	-	-	100.000	
25.09.2022	Neşet Ertaş	2	2	5.000	100.000	Var
21.03.2023	Aşık Veysel	2	1	4.000	100.000	Var

Tablo 1 incelendiğinde 1977-2024 yılları arasında 13 farklı seride toplam 30 pul basıldığı görülmektedir. En yoğun pul içeren seri, 1982’de basılan Türk Müzik Aletleri adlı seridir. Bu serilerin üçünde blok pul uygulamasına gidildiği sadece bu üç seride portföy hazırlandığı görülmektedir. Baskı adetleri açısından bakıldığında 2003 öncesinde basım adetlerinin fazla olduğu, öte yandan 2014 sonrasındaki basım sayılarının azaldığı görülmektedir. Bu durumun iletişim ve haberleşmede elektronik ortamın daha yoğun kullanılmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Bu çalışmanın esasını doküman incelemesi ve görsel araştırma oluşturmaktadır. Doküman incelemesi, güvenilirlik ve temsil edilebilirliği denetlenmiş basılı yayınlar kitap, makale, tez, ansiklopedi vb. ile internet kaynakları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ulusal Tez Merkezi, Dergi Park ve Google akademik veri tabanları üzerinden “pul”, “müzik”, “kültür” ve “eğitim” anahtar kelimeleri ile taramalar yapılmıştır. Görsel araştırmada ise başlangıcından 2024 yılına kadar PTT Kurumu tarafından basılan 117 pula PTT resmi sitesinden ulaşılmıştır. Ulaşılan bu pullar, önce araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiştir. Pulların bir kısmının doğrudan müzik temalı olduğu ancak bir kısmının müzikle doğrudan ilgili olmayıp dolaylı bir bağ kurulabileceği saptanmıştır (Örneğin Haleplibahçe adlı pul serisinde yer alan bir pulda arp çalan bir mitolojik karakter bulunmakta ve etrafında yabani hayvanlar yer almaktadır. Pulun öncelikli amacı doğrudan müzik teması olmayıp serinin diğer pullarında müziğe dair görsel yer almamaktadır. Dolayısıyla bu seri dolaylı olarak müzikle bağlantılı olarak değerlendirilmiş ve incelemeye alınmamıştır). Müzikle doğrudan ilişkili olmayan pullar, “müzikle bağlantılı pullar” olarak nitelendirilip araştırmanın dışında tutulmuştur. Araştırma dışında tutulan pullar 21 seri olup toplam 87 puldur. Sonuç olarak araştırma 13 serideki 30 adet müzik temalı Türk posta pulları üzerinden yürütülmüştür. Çalışmada kullanılan pullar ve blok pullar; tarih, tasarım, içerik, renk, valör, tiraj, tema ve baskı açısından incelenerek sunulmuştur.

İnandırıcılık, Tutarlılık ve Etik

Pul görsellerine güvenilir bir kurum olarak PTT’nin web sitesi ve pulhane.com’dan ulaşılmıştır. PTT, Türkiye Cumhuriyeti’nin pul basmakla görevli tek resmi kurumu olduğu için öncelikle bu kaynağa başvurulmuştur. Öte yandan pulhane.com ise Türkiye’de pul koleksiyoncularının yoğun olarak bir referans kaynağı olarak kullandığı bir web sitesidir. Bu web sitesi de PTT tarafından edinilen pulların haricinde olabilecek müzik temalı pulların araştırılması konusunda fikir vermesi amacıyla kullanılmıştır. Araştırmanın inandırıcılığı için tüm araştırma süreci ve görsellerin kaynakları rapora yansıtılmıştır. Ayrıca pulların görsellerine de yer verilmesi çalışmanın geçerliliği ve denetlenebilirliğini artırmaktadır. Araştırmanın tutarlılığını sağlamak için nitel araştırma konusunda uzman bir öğretim üyesinden ve bir filateli derneği sekreterinden görüşler alınmıştır. Öğretim üyesi çalışmayı yöntemsel ve bulgular açısından değerlendirmiştir. Filateli uzmanına ise pulların kapsamı, içerikleri ve teknik özellikleri bakımından teyit amaçlı olarak başvurulmuştur. Araştırma doküman analizine dayandığı ve ulaşılan dokümanlar açık kaynaklarda herkesin kullanımına sunulmuş olduğu için bu araştırma da etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Bulgular

Araştırma kapsamında PTT tarafından basımı gerçekleştirilen Türkiye Cumhuriyeti Türk posta pulları içerisindeki müzik temalı pulların incelenmesi sonucunda bu pulların Sanatçılar, Çalgılar ve Kurumlar olmak üzere üç kategoride ele alınabileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda Sanatçılar kategorisinde yedi seri, Çalgılar kategorisinde beş seri ve Kurumlar kategorisinde ise bir seri olmak üzere toplam on üç seri pul bulunmaktadır. Aşağıda Çizelge 2’de ilgili kategorilerde yer alan pullara

dair elde edilen inceleme sonuçları kategori ve alt kategoriler bağlamında özet olarak verilmiştir. Sonrasında çalışmanın bulguları çizelgeye göre sıralı olarak detaylandırılmıştır.

Tablo 2
Çalışmanın Bulgularına Dair Özet Tablo

Kategori	Alt Kategori	Kod	Seri Adı
Sanatçılar	Türk Sanatçılar	Çok Sesli Türk Müziği Sanatçıları	• <i>Avrupa 1985-Avrupa Müzik Yılı (Europa Cept)</i>
		Türk Halk Müziği Sanatçıları	• <i>Neşet Ertaş</i> • <i>Aşık Veysel</i>
		Türk Sanat Müziği Sanatçıları	• <i>Alaeddin Yavaşca</i> • <i>Zeki Müren</i>
	Yabancı Sanatçılar		• <i>Richard Wagner'in Ölümünün 100. Yılı</i> • <i>Mozart'ın Ölümünün 200. Yılı (Ek Değerli)</i>
Çalgılar	Türk Halk Müziği Çalgıları		• <i>Türk Müzik Aletleri</i> • <i>Müzik Aletleri</i>
		Türk Sanat Müziği Çalgıları	• <i>Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları</i>
	Çok Sesli Müzik Çalgıları		• <i>Müzik 2002</i> • <i>Müzik</i>
			• <i>Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 150. Yılı</i>
Kurumlar	Müzik Kurumları		

Sanatçılar kategorisinde yer alan pullara dair bulgular

Sanatçılar kategorisindeki pullar incelendiğinde ilgili kategorinin öncelikli olarak Türk Sanatçılar ve Yabancı Sanatçılar olmak üzere iki alt kategoriye ayrılığı görülmektedir. Bu alt kategorilerden Türk Sanatçılar alt kategorisinde Çok Sesli Türk Müziği Sanatçıları, Türk Halk Müziği Sanatçıları ve Türk Sanat Müziği Sanatçıları; Yabancı Sanatçılar alt kategorisinde ise Klasik Batı Müziği Sanatçıları kodları yer almaktadır. Aşağıda her bir koda ilişkin bulgular sırasıyla verilmiştir:

Çok sesli Türk müziği sanatçıları.

Serinin Adı: Avrupa 1985 - Avrupa Müzik Yılı (Europa Cept²).

Görsel 1

Görsel 1’de yer alan tedavüle çıkış tarihi 29.04.1985 olan “Avrupa 1985 - Avrupa Müzik Yılı (Europa Cept)” konulu anma serisi 2 puldan oluşmaktadır. Ofset baskı yöntemiyle basılan pulların tirajı 600,000 olup grafik tasarımı Baber Kocamanoğlu’na aittir. Ulvi Cemal Erkin’in 100; Mithat Fenmen’in de 200 olmak üzere serinin toplam valörü 300 Eski Türk Lirası (ETL)’dir. Görsellerde ülkemizin ünlü iki müzisyeni, bestecisi, yazarı ve eğitimcileri olan Ulvi Cemal Erkin ve Mithat

² Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Avrupa Konferansı olan CEPT, Posta ve telekomünikasyon alanlarında 20 Avrupa ülkesinin daha geniş çaplı bir bölgesel işbirliğini oluşturmak üzere yapmış oldukları girişimlerin sonucunda 26 Haziran 1959 tarihinde İsviçre’nin Montreux şehrinde yapılan bir anlaşma ile kurulmuştur. 19 ülkenin katılımıyla kurulan CEPT’in mevcut üye sayısı 48 olup Türkiye CEPT’e 1960 yılında üye olmuştur (BTK, 2018).

Fenmen'e yer verilmiştir. Serinin birinci pulunda yer alan Ulvi Cemal Erkin'in soldan portresi sağ üst köşede belirtilen valörün hemen altında formanın sağına oturtulmuş forma ortasında da fonda olacak şekilde eserlerinden birine ait olan notalara yer verilmiştir. Europe CEPT yazı ve amblemi de sola dayalı olarak dikey bir şekilde formaya oturtulmuştur. Sanatçının adı ve soyadı da portrenin hemen altında yer almıştır. Serinin ikinci pulunda yer alan Mithat Fenmen görselinde Ulvi Cemal Erkin'de olduğu gibi sadece renk farkıyla tasarım gerçekleştirilmiş farklı olarak formanın ortasında sanatçının piyano çalan silüetine yer verilmiştir.

Türk halk müziği sanatçıları.

Serinin Adı: Neşet Ertaş.

Görsel 2

25.09.2022 tarihinde satışa sunulan "Neşet Ertaş" konulu anma pulu serisi Görsel 2'de görüldüğü üzere 2 pul ve 2 blok puldan oluşmaktadır. Grafik tasarımını Hakan Arslan'ın yaptığı el çizimi tasarım tekniğiyle oluşturulan pulun basımında dijital yöntem kullanılmıştır. Serinin tirajı 100,000 adet ve valörü 7,5+7,5 TL olarak toplamda 15,00 TL'dir. Blok pulların baskı sayısı da 5,000'dir. Vefatının 10. yılında sanatçıyı anmak için hazırlanan "Neşet ERTAŞ" konulu 2 adet anma pulu, ilk gün zarfı, blok şeklinde hazırlanan 2 adet seri numaralı pul, 4 adet posta kartı ve bu ürünleri içerisinde barındıran 5000 adet pul portföyü dolaşıma sunulmuştur. Serinin birinci pulunda sanatçının karışık teknik uygulanarak oluşturulmuş görseli formanın ortasında yer almış sol tarafta Anadolu kilim motifleri ve sanatçı adı dikey olarak konumlandırılmıştır. "Kusur görenindir" deyişi de portrenin altına el yazısı olarak oturtulmuş ve tüm metinler kırmızı renkle dikkat çekici hale getirilmiştir. Serinin ikinci pulunda sanatçının sol profilden oturarak bağlamayı çalıp söylediği görseli formanın ortasında yer almaktadır. Bağlamanın tekne kısmının önünde sanatçının adı soyadı sırt kısmının üstünden başlayarak aşağıya doğru inen bir eserinin sözleri de kırmızı renkli dikkat çekici el yazısı ile tasarlanmıştır. Birinci blok pulun blok içi sekizgen olarak tasarlanmış ve oturur pozisyonda bağlama çalan sanatçı forma içerisine yerleştirilmiştir. Sağ üst köşede valörün altında sanatçının adı ve soyadı belirtilmiştir. Blok pulda fon olarak pastel renklerde toprak ve dağ görüntüsü sol üst köşede ise sanatçının söylediği sözler bulunmaktadır. Sözler pullarda olduğu gibi gene kırmızı rengeyle dikkat çekicidir. İkinci blok pulda sekizgen olarak tasarlanan blok içinde sanatçının bağlama çalan görseline yer verilmiş bağlama sapının yarısı da blok içi pulun dışına taşırılmıştır. Bağlamanın burğu kısmına takılan püskül bağlamanın süsü olarak kullanıldığını göstermektedir. Ağırlıklı yeşil renk olmak üzere pastel renklerden oluşturulan blok pulun fonunda Anadolu'nun kilim motifleri mevcuttur. Blok içinde Türkiye Cumhuriyeti ve valör metinlerinin arasında sanatçının adı soyadı, bloğun sağ alt köşesinde de sanatçının sözleri yer almaktadır.

Serinin Adı: Aşık Veysel.

Görsel 3

Görsel 3'te 21.03.2023 tarihinde tedavüle sunulan "Aşık Veysel" konulu anma pulu serisinin 2 pul ve 1 blok puldan oluştuğu görülmektedir. Tasarımını Hakan Arslan'ın yaptığı el çizimi tasarım tekniğiyle oluşturulan pulun basımında dijital baskı yöntemi kullanılmıştır. Serinin tirajı 100,000 adet olup 2 pulun valörü 10+10 olarak toplamda 20 TL'dir. İçerisinde 2 pul 1 blok pul 1 adet de ilk gün zarfının bulunduğu portföyün tirajı da 4000'dir. Serinin birinci pulunda sanatçının el çizim tekniğiyle oluşturulan fötrlü gülümseyen resmi formanın sağına yerleştirilmiş ve pastel renklerden oluşan Anadolu kilim motifleri fonda yer almıştır. Formanın sol tarafında da altında sanatçı adının yer aldığı "Kara Toprak" türküsünün bir beyiti kolay okunabilmesi açısından açık tondaki zeminin üzerine yerleştirilmiştir. Serinin ikinci pulunda sanatçı bu sefer şapkasız olarak bağlamasını çapraz tutar bir vaziyette el çizimi tekniğiyle oluşturulmuş görüntüsüyle formanın solunda yer almış ve pastel renklerden oluşan Anadolu kilim motifleri fonda yerini almıştır. Formanın sağ tarafında da sanatçının adı altta olacak şekilde "Kara Toprak" türküsünün bir beyiti belirgin olması için açık tonda ki zemine yerleştirilmiştir. Blok pulda da aynı şekilde pastel renklerin hâkim olduğu, Anadolu kilim motifleri üzerine sanatçının el çizimi karışık tekniklerin kullanılarak oluşturulan görüntüsü formanın solunda yer almış ve "Uzun İnce Bir Yoldayım" türküsünün sözleri açık bir ton üzerine belirgin olacak şekilde blokun sağ tarafına yerleştirilmiştir. Blok pulun sağ alt köşesinde de Aşık Veysel isminin Braille alfabetiyle yazıldığı görülmektedir.

Türk sanat müziği sanatçıları.

Serinin Adı: Alaeddin Yavaşca.

Görsel 4

Görsel 4'te yer alan "Alaeddin Yavaşca" konulu anma pulu serisi tek pul olarak 1.03.2022 tarihinde satışa sunulmuştur. Dijital baskı yöntemiyle basılan serinin tirajı 100,000 olup valörü 6 TL'dir. Pulun grafik tasarımcısı açıklanmamıştır. Tasarımda siyah ve beyaz renklerin dışındaki tek renk formanın sağ alt köşesindeki sarı renkli gramofon çalgısının borusudur. Formanın sol yarısı Alaeddin Yavaşca'nın mikrofonda şarkı söyleyen bir fotoğrafına sağ yarısı da Hüzam Makamındaki bir eserinin notalarına ayrılmıştır.

Serinin Adı: Zeki Müren.

Görsel 5

26.05.2021 tarihinde satışa sunulan "Zeki Müren" konulu anma pulu Görsel 5'te görüldüğü üzere 3 blok puldan oluşmaktadır. Dijital baskı yöntemiyle basılan blok pulların tirajı 4000, 3 pullu anma blok serisinin tirajı da 100,000'dir. Birinci blok pulda Zeki Müren'in blok içi her biri 3 valörlü 3 pulu mevcuttur. Kırmızı ve parlak bir tona sahip olan fondaki sahne perdesinin hâkim olduğu bu blokun sol üst köşesinde kare kod uygulaması vardır. Yanında açıklamasının da yer aldığı kare kod okutularak Zeki Müren'in ünlü "Bir Demet Yasemin" şarkısının videosu izlenebilmektedir. Blok için ilk pulunda birkaç notanın uçtuğu, şarkı söylerken sağ tarafından çekilmiş papyonlu bir fotoğrafı, ortadaki pulda altın plak ödülü sahibi olduğunu gösteren plak üzerine ortaya oturtulmuş kablolu ayaklı mikrofonda soldan ve boydan çekilmiş bir fotoğrafı ve son pulda da önden yarım olarak çekilmiş bir fotoğrafına yer verilmiştir. Parlayan sahne ışıklarıyla da pula görsel anlamda canlılık kazandırılmıştır. İkinci blok pul dikey olarak tasarlanmış haki yeşil bir renge sahiptir. Pulun forma çerçevesi ve Zeki Müren'in sağ alt köşede çapraz olarak yer alan imzası altın renklidir. Formanın ortasında sanatçının fotoğrafı olarak yerleştirilmiş portresinin etrafı sarıçiçeklerle donatılarak blok pulun metin kısımları ve 6,50 TL olan valörü altın varaklı çerçeve içine alınmıştır. Üçüncü blok pulda sarı zeminin üzerinde blok pulun sağında ve solunda 4'er tane olmak üzere dikey olarak yerleştirilmiş toplam 8 tane plak kapağına yer verilmiştir. Blok içi pulunda da zeminde gri renk üzerinde siyah renkte kabından yarım olarak çıkarılmış plak üzerinde pulun 6,5 TL olan valörü yer almıştır. Puldaki plak kabında mikrofona yerleştirilmiş kablolu mikrofonda şarkı söyleyen Zeki Müren'in bir fotoğrafı ve blok içi pulun hemen üzerinde bulunan boşlukta da altın varaklı kabartma yazı ile sanatçının adı ve soyadı bulunmaktadır. "Zeki Müren" konulu portföyde üç değerli blok şeklinde hazırlanan anma blok pulu, kısmi lak uygulamalı ilk gün zarfı, blok şeklinde hazırlanan altın varak uygulamalı tek değerli seri numaralı blok pul, blok pul şeklinde hazırlanan simli lak uygulamalı tek değerli seri numaralı blok pul, stickerlı kâğıda basılmış pul karnesi, 3 adet posta kartı yer almaktadır.

Yabancı sanatçılar.

Serinin Adı: Richard Wagner'in Ölümünün 100. Yılı.

Görsel 6

Görsel 6'de yer alan "Richard Wagner'in Ölümünün 100. Yılı" konulu anma pulu 13.02.1983 tarihinde satışa sunulmuştur. Görselde Richard Wagner'in sol profilden çizilen resmi formanın sağ tarafına oturtulmuş sanatçının ismi ve metin kısımları da sanatçı profilinin önüne ve altına yerleştirilmiştir. Pulun grafik tasarımı Sümer Mumcu'ya ait olup basımında ofset baskı yöntemi kullanılmıştır. Serinin tirajı 472.576 valöründe 30+5, yani ek değerli bir pul olup 35 ETL'dir.

Serinin Adı: Mozart'ın Ölümünün 200. Yılı (Ek Değerli).
Görsel 7

Görsel 7'de 24.07.1991 tarihinde satışa sunulan "Mozart'ın Ölümünün 200. Yılı" konulu tek puldan oluşan anma serisi yer almaktadır. Grafik tasarımını Kenan Değer'in yaptığı pulun basımında ofset baskı yöntemi kullanılmıştır. Tek pullu serinin tirajı 300,000 ve valörü 1,500+100 (Ek Değerli) olarak toplamda 1,600 ETL'dir. Formada sanatçının soldan çizim profili sağ tarafa oturtulmuş ve geriye kalan alana da Rondo Allaturca adlı bestesinin notaları ile piyano çalgısının tuşeli çapraz küçük bir kısmı yerleştirilmiştir. Diğer metin kısımları da dikey pozisyonda yan olarak formanın solunda ve portrenin altında yer almıştır.

Çalgılar kategorisinde yer alan pullara dair bulgular

Çalgılar kategorisindeki pullar incelendiğinde ilgili kategorinin Türk Halk Müziği Çalgıları, Türk Sanat Müziği Çalgıları ve Çok Sesli Müzik Çalgıları olmak üzere üç alt kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Aşağıda her bir alt kategoriye ilişkin bulgular sırasıyla verilmiştir:

Türk halk müziği çalgıları.

Serinin Adı: Türk Müzik Aletleri.

Görsel 8

Görsel 8’de tedavüle çıkış tarihi 13.10.1982 olan “Türk Müzik Aletleri” konulu anma serisinin 5 adet puldan oluştuğu görülmektedir. Ofset basım tekniği ile basılan bu serinin tirajı 600,000 olup valörleri toplamı 82,50 ETL’dir. Bu seride 2 telli 2 üflemeli ve 1 vurmali halk müziği çalgısı yer almaktadır. Serinin birinci pulunun görselinde davul çalgısı bulunmaktadır. Tasarımda dikey kompozisyon tercih edilmiş ve davul tokmağı ile beraber mavi bir zemin üzerinde görselin ortasına konumlandırılmıştır. Beyaz zemin üzerinde sağ alt köşede bulunan valörün üzerinde de çalgının adı belirtilmiştir. Serinin ikinci pulunun görselinde bağlama çalgısına yer verilmiştir. Tasarımda dikey kompozisyon tercih edilmiş ve pulun formasında bağlama çalgısı çapraz olarak konumlandırılmıştır. Formanın sağ alt köşesinde bulunan valörün üst kısmında da çalgı aletini tanımlayan metin girilmiştir. Üçüncü pulda zurna çalgısı yer almaktadır. Zurna çalgısının yapısından dolayı tasarımda yatay kompozisyon düşünülmüştür. Pulda formanın sağ altına çalgı aletinin adı girilmiş ve valörü sağ üstte yer almıştır. Serinin dördüncü pulu telli-yaylı sınıflandırılmasında yer alan kemençe çalgısıdır. Görselde yatay olarak konumlandırılan çalgının yayı çapraz olarak kemençenin üzerine bırakılmıştır. Çalgının adı formanın sağ alt kısmında belirtilmiştir. Serinin beşinci pulunun görselinde ise üflemeli bir çalgı olan mey çalgısı yer almaktadır. Görselde aynı zurna ve kemençe gibi 45 derecelik açıyla yer almıştır. Çalgının adı formanın sağ alt köşesine yerleştirilmiştir. Serinin tamamında zemin rengi çalgıların görselde ön plana çıkmalarını sağlamaktadır.

Serinin Adı: Müzik Aletleri.

Görsel 9

Görsel 9’da yer alan “Müzik Aletleri” konulu anma pulu serisi 3 adet puldan oluşmaktadır ve 19.03.2019 tarihinde satışa sunulmuştur. Serideki her pul 2 TL olup toplam valör 6 TL’dir. Dijital baskı yöntemiyle basılan serinin tirajı 100,000 olup grafik tasarımı Merve Ersan tarafından hazırlanmıştır. Seride birinci ve üçüncü pullar dikey ikinci pul ise yatay konumda düşünülmüştür. Genelde pullarda yer almayan emisyondaki konu adı bu seride pulların sağ üst tarafında belirtilmiştir. Üç pulda da çalgılar formanın ortasına oturtulmuş fonda kullanılan pastel renklerle de çalgıların ön plana çıkması sağlanmıştır.

Türk sanat müziği çalgıları.

Serinin Adı: Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları.

Görsel 10

9.05.2014 tarihinde satışa sunulan “Avrupa 2014 Ulusal Müzik Enstrümanları” konulu anma pulu serisi Görsel 10’da sunulduğu üzere 2 puldan oluşmaktadır. 1,25 TL ve 2,50 TL olmak üzere toplam valör 3,75 TL olup tirajı 100,000’dir. Dijital baskı yöntemiyle baskısı gerçekleştirilen serinin grafik

tasarımı Nuray Çalı'ya aittir. Serinin birinci pulunda ulusal çalgılarımızdan kabak kemane yer almaktadır. Formada çalgı, yayı ile beraber çapraz olarak formanın sol tarafına yerleştirilmiş ismi de formanın sağ sağ alt tarafında verilmiştir. Fonda ise görseli tamamen kaplayan bendir, rebap, ney ve kudüm çalgılarını çalan müzisyen topluluğuna yer verilmiştir. Formanın dörtkenarı da küçük motiflerle çerçeveslendirilmiş Europa yazısı ve amblemi de sol üst köşede konumlandırılmıştır. Serinin ikinci pul formasında da ise Türk Sanat Müziğinin önemli çalgılarından olan ud çalgısına formanın ortasına gelecek şekilde belirli bir açıyla çapraz olarak yer verilmiştir. Fonda da ud çalan ve çalanı dinleyen kadın figürü bulunmaktadır. Diğer metin yerleştirmeleri birinci pulda olduğu gibidir.

Çok sesli müzik çalgıları.

Serinin Adı: Müzik 2002.

Görsel 11

Görsel 11'de 10.10.2002 tarihinde satışa sunulan "Müzik 2002" konulu 2 adet puldan oluşan anma pulu serisi yer almaktadır. Serinin grafik tasarımı Pınar Olguç'a ait olup tirajı 600,000'dir. Ofset baskı yöntemiyle baskısı gerçekleştirilen serinin 400.000 ve 750.000 ETL olmak üzere toplam valörü 1,150,000 ETL'dir. Serinin birinci pulunda keman çalgısı tüm formayı kapsayacak şekilde çapraz olarak yerleştirilmiş, arka planda da farklı renklerden oluşan zemin üzerinde yer alan dizekte notalar bulunmaktadır. Çizim olarak tasarlanmış görselde kemanın sapı formadan taşmış ve keman burguları bu çizimde yer almamıştır. Formanın sağ alt köşesine çalgının adı yazılmış ve üzerine yayı çapraz olarak konulan beyaz renkte küçük bir keman yer almıştır. Serinin ikinci pulunda da kontrbas çalgısı formanın sağ tarafına dik olarak yerleştirilmiş sol alt köşeye de çalgının adı yazılmıştır. Çalgının ayakta ve yayla çalındığını ifade eden bir müzisyen silüetine yer verilmiştir. Pulun arka planında da farklı renklerden oluşan zemin üzerinde dizekte yer alan notalar bulunmaktadır.

Serinin Adı: Müzik.

Görsel 12

Görsel 12'de 23.09.2003 tarihinde satışa sunulan "Müzik" konulu anma pulu serisinin 2 adet puldan oluştuğu görülmektedir. Serinin grafik tasarımı Emre Becer'e ait olup tirajı 600,000 dir. Ofset baskı yöntemiyle baskısı gerçekleştirilen serinin 600.000 ve 800.000 ETL olarak toplam valörü

1.400.000 ETL'dir. Serinin birinci pulunda bakır üflemeli ağızlıkla çalınan korno çalgısına yer verilmiştir. Çalgı formada beyaz zemin üzerinde dikey olarak ortada yerini almış adı da sağ üste belirtilmiştir. Pul üzerinde parlak ve göz alıcı renklendirmesi olmak üzere işçilikli bir çizimi mevcuttur. Serinin ikinci pulunda ise trompet çalgısı formanın ortasında ve dikey olarak beyaz zemin üzerinde yer almıştır. Çalgı adı formanın sol üstünde belirtilmiştir. Bu pulun çizimi ve parlak renklendirilmesi ile göz alıcıdır.

Kurumlar kategorisinde yer alan pula dair bulgular

Kurumlar kategorisinde 1977 tarihli tek bir pul yer almaktadır. Bu kapsamda ilgili kategoride sadece Müzik Kurumu alt kategorisi ele alınmıştır.

Müzik kurumu.

Serinin Adı: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 150. Yılı.

Görsel 13

Görsel 13'te sunulan "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 150. Yılı" konulu anma pulu 24.02.1977 tarihinde satışa sunulmuştur. Formanın ortasında gri renkteki dairenin üzerine piyano tuşesi ve yaylı çalgılarda sesin kasadan dışarı çıkmasını sağlayan siyah renkteki f deliğinin bir kısmı oturtulmuştur. F deliğinin diğer yarısı da formanın zemin rengi olan kahverengi üzerinde aşağıya doğru uzatılmıştır. Beyaz renkteki "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 150. Yılı" yazısı formanın sol alt köşesinden başlayıp dairenin üstünü sarmalayacak şekilde konumlandırılmıştır. Pulun grafik tasarımı Sümer Mumcu'ya ait olup pulun basımında ofset baskı yöntemi kullanılmıştır. Tek puldan oluşan serinin tirajı 400.000 valöründe 2,00 ETL'dir.

Tartışma, Sonuç Ve Öneriler

Türkiye'de günümüze kadar basımı gerçekleştirilen pullardaki müzik kültürü olgusunu inceleme amacını taşıyan bu çalışmada elde edilen bulgulara göre Türk sanatçılar olarak 13, yabancı sanatçılar olarak 2, çalgılar olarak 14, kurum ve kuruluş olarak da 1 anma pulunun basıldığı görülmüştür.

Bulgular genel anlamda değerlendirildiğinde sanatçılar ve çalgıların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Çalışma sanatçılar açısından incelendiğinde, Türk sanatçıların ağırlıkta olduğu ve bunlar içerisinde Neşet Ertaş ve Aşık Veysel gibi Türk halk müziğinin önemli isimleri yanında Alaeddin Yavaşca ve Zeki Müren gibi Türk sanat müziğinin önde gelen isimlerine dair pulların basıldığı görülmüştür. Sanatçıların ön planda olmasının, müzik kültürünün pullar aracılığıyla yaygınlaştırılması noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin Neşet Ertaş, Anadolu Müzik Medeniyeti içerisinde abdallık geleneğinin önemli temsilcilerindedir. Onun saz - ses tekniği, üretimleri ve müziğe kazandırdıkları ile onu bu gelenek içerisinde önemli kılmaktadır (Parlak, 2012). Eserlerinde adalet, saygı, sevgi, dürüstlük, doğruluk, sosyal içerme, hoşgörü, mertlik, hümanizm, bilime değer verme, doğa sevgisi ve birlik-beraberlik değerlerini yoğun bir şekilde kullandığı

görülmektedir (Turhan ve Kova, 2012). Neşet Ertaş, sanatı ve kişiliğiyle toplumun farklı kesimlerinden insanları, dünya görüşü ve yaşam anlayışları farklı bile olsa onları ortak noktada buluşturabilen bir isim olmuştur (Keskin, 2014). Büyük bozlak ustası Neşet Ertaş bağlamayla türküyü, türküyü bağlamayı bütünleştiren, yakıştıran ve yaklaştıran büyük bir âşıktır. Sanatçı olağanüstü yeteneği, geleneğe hâkimiyeti, gelenekten kopmadan yeniyeye bağlılığı, günümüzün modern zevk ve eğilimlerini gözetken ve diri tutan bir sanat ağacı olarak nitelendirilmektedir (Zengin, 2012). Dolayısıyla sanatçı, ortaya koymuş olduğu eserleriyle ve yaşam felsefesiyle toplumun farklı kesimlerindeki insanlara hitap edebilmiş, Abdallık geleneğini ve müziğini yerellikten ulusallığa, oradan da uluslararası bir boyuta taşımıştır. Bu durum Neşet Ertaş'ın basılan pullarda yer alması için bir gerekçe olarak görülebilir. Ayrıca temsil ettiği Abdallık geleneği ve saz-ses tekniği kültürünün yaşatılması için pullarda yer almasının önemli görüldüğü ifade edilebilir.

Öte yandan, Aşık Veysel'in hayatı yayınlarla, filmlerle, belgesellerle, radyo yayınlarıyla, festivallerle ve sergilerle bir çok kez işlenmiştir. Yaşadığı döneme damgasını vuran Aşık Veysel'in Vefatının 50. Yıl Dönümü olan 2023 yılı, UNESCO 41. Genel Konferansı kararıyla anma ve kutlama yıl dönümleri programına alınmıştır (Aycil, 2023). Sanatçının şiirlerinde kullandığı dostluk, vatan sevgisi, insan sevgisi, hoşgörü, sosyal ve toplumsal olaylar ve yaşama sevinci mesajları onun anma pulunun basılma gerekçesi olmuştur. Özellikle, dilinin sadeliği, doğa, sosyal ve toplumsal olayları işleminin pullar aracılığıyla görsel hale getirilerek bir kültür aktarıcısı rolü oynamasının önemli olduğu ifade edilebilir.

Ülkemizin "Sanat Güneşi" olarak anılan Zeki Müren (1931-1996) Türk sanat müziğinin önemli isimlerindendir. Zeki Müren, dönem özelliklerine göre değişimlere uyum sağlayabilen, hem yeninin cazibesini hem de eskinin güvenilirliğini taşıyabilen sunumuyla halka hitap edebilen halkın kolaylıkla anlayabileceği/icra edebileceği şarkılar söylemiş/bestelemiştir. Sahnede heteronormatif kriterlerin dışında bir görüntü(queer) sergilemiş olsa da, dini ve milli değerleri yücelterek, muhafazakâr halkın eğlence anlayışına hitap edebilmiştir (Alkar, 2013). 1991 yılında sanata yaptığı katkılarından dolayı "Devlet Sanatçısı" unvanıyla ödüllendirilmiştir. Besteleriyle, diksiyonuyla, güfteleriyle, köşe yazarlığıyla, sahne yaşantısıyla, sinemaları ve radyo-televizyon programlarıyla müzik dünyamızda iz bırakmıştır. Geçmişten günümüze gelen Türk müzik kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılması konusunda da önemli katkılarda bulunmuştur. Bu özellikleri ile solistliği ve diğer sanatsal özellikleriyle tüm kesimlerin kalbine girmiş olan Zeki Müren PTT tarafından basılan pulu ile takdir edilmiştir.

Basılan pullarda yerli sanatçıların yanında yabancı sanatçılara da yer verildiği görülmektedir. Örneğin, klasik batı müziğinin klasik döneminde Türk adını en çok duyuran besteci Mozart'dır. Sonat, konçerto, opera ve balelerinde Türk vurma çalgılarını ya da renklerini kullanmıştır. La Majör Piyano Sonatı'nın son bölümüne Alla Turca başlığıyla yazdığı marşta sol el bir mehter davulunun tokmakla vuruşunu, sağ el de mehterdeki zillerin etkisinde düşlem dolu bir melodiyi işlemektedir. Mozart, Saraydan Kız Kaçırma operası için babasına yazdığı bir mektupta operanın uvertür ve finalindeki koro müziğini Türk motifleriyle donatacağını belirtmiştir. Operada eski bir İstanbul yalısının mekân olarak seçilmesi, davullar ve zillerle mehter bandosu etkisinin yaratılması bu eserin Türk Operası olarak ünlenmesini sağlamıştır (İlyasoğlu, 2001). Mozart'ın Türk usulündeki çalışmalarından yalnızca "K 219 A-Dur Keman Konçertosu, K 331 A-Dur Piyano Sonatı ve Die Entführung aus dem Serail (Saraydan Kız Kaçırma) Operası" tamamlanmıştır. Bunların dışındaki diğer besteleme girişimleri sonlandırılmamıştır. Yarım kalmış Türk konulu iki operası: KV 422 "L'Oca del Cairo" (Kahire Kazı) ve KV 344 "Zide" Operası Mozart'ın yazdığı diğer Türk tarzı eserleri olarak bilinen bestelerindendir (Kanca ve Yücel, 2003). Türkiye'de sıklıkla sahnelenen Mozart operaları; Bastien ile Bastienne, Cosi fan tutte, Don Giovanni, Figaro'nun Düğünü, Saraydan Kız Kaçırma, Zaide ve Sihirli Flüt operalarıdır (Say, 2000: 305). Mozart'ın evrensel besteci olması, çok sesli müziğe yapmış olduğu katkılar ve eserlerinde Türk müziği motiflerini kullanması nedeniyle Mozart'ın 200. Ölüm yıldönümünde takdir edilmesi ve Türkiye'de var olan opera ve çok sesli müziğe olan ilginin gösterilmesi Mozart'ın anma pulu olarak basılmasının gerekçeleri olarak düşünülebilir.

Basılan pullarda öne çıkan bir diğer önemli tema çalgılardır. Çalgılarda ağırlıklı olarak Türk müziği çalgılarının seçildiği görülürken sınırlı sayıda da olsa çok sesli müzik çalgılarına da yer verildiği

görülmüştür. Ön plana çıkan iki çalgının davul ve bağlama olduğu görülmektedir. Davul, Türk Halk Müziğinin vurmali çalgılar sınıfında yer almaktadır ve Türklerde kullanılan en eski müzik çalgısıdır. Deri, kaskak ve ipten yapılan davulun birçok çeşidi vardır. Bu çalgıda tokmak ana ritmi çubukta detayları vermektedir. Halk danslarımızın oynanmasında ve türkülerimizin seslendirilmesinde önemli bir yere sahip olan Davul çalgısı Türk milletinin yaşamında ayrıca kutsal diyeceğimiz bir yere de sahiptir. Dinsel törenlerden savaş alanlarına, mehterhanelerden köy meydanlarına kadar yaşantımızın bir parçası olmuştur. Şamanların kötü ruhları kovmak için kullandıkları bu çalgı zaman içerisinde düğünlerde, cirit oyunlarında, at koşularında, güreşlerde ve savaşlarda önemli bir yer tutmuştur. Davul, başta askerlik olmak üzere dini ve din dışı bütün törenlerde, haberleşmede, sporda, inanışlarda, eğlencelerde de yerini korumuştur (Emnalar, 1998: 99). Davul yüzyıllardır geleneksel askeri müzikte kullanılmış, Mehterhanenin önde gelen çalgılarından olmuştur. Ses rengi yırtıcı yanık ve çarpıcı olup gür seslidir (Say, 2005: 599). Günümüzde asker uğurlamada, spor faaliyetlerinde, köy-şehir düğünlerinde, halk müziği oyunlarında ve çalgı topluluklarında kullanılmaktadır. Halkımızın ince duygularını, düşüncelerini ve yaşadıklarını ifade etmede kullanılan bu çalgıların toplumdaki yeri önemlidir. Bu açıdan kültürümüzün geçmişten geleceğe aktarılmasındaki rolleri göz önüne alındığında Türk Halk Çalgılarının emisyon programına alınması yerinde bir karar olarak düşünülebilir.

Öte yandan Bağlama çalgısı ülkemizin tüm yörelerinde kullanılan, telli-tezeneli çalgılar sınıfındaki önemli bir halk çalgısıdır. Genelde “saz” olarak adlandırılmaktadır. Boyutlarına ve yörelerine göre bu çalgıya; Bağlama, Divan sazi, Meydan sazi, Bozuk, Çöğür, Kopuz, Cura, Tambura vb. adlar verilmektedir. Bu çalgıya bağlama adının verilmesinin sebebi sapına bağlanan perdelerden kaynaklanmaktadır. Türk halk müziğimizin sevilmesinin ana nedenlerinden biriside bağlama ailesinin yaygın olarak çalınıp söylenmesi farklı tavır ve akort sistemleriyle cazip hale gelmesindedir (Emnalar, 1998: 55). Bağlama çalgısıyla ozanlarımız; halkın sevincini, üzüntüsünü, düşüncesini, beklentisini, onun ince duygularını dile getirmiş yansıtılmış ve kültürümüzün aktarımında büyük bir rol oynamıştır. Bu bağlamda Bağlama çalgımızda Karacaoğlanlar, Pir Sultan Abdallar, Veyseller, Neşetler gibi birçok aşığımızı ozanımızı ölümsüzleştirmiştir.

Halk müziği çalgılarının yanında çok sesli müzik çalgılarının da pullarda yer aldığı görülmektedir. Örneğin klasik müzik orkestralarında önemli bir yere sahip olan keman, yaylı çalgılar ailesinin en küçük üyesidir. Solo yapma özelliği ile de hemen hemen tüm müzik türlerinde de ön plana çıkmaktadır. Solo ve orkestra müziğinde kullanılan Keman, müzik tarihi içindeki bütün dönemlerde kullanılmış, bu dönemler içinde yapısal, teknik ve edebiyatı açısından kendi değişim ve dönüşüm süreçlerini en üst düzeyde gerçekleştirmiştir (Yağışan ve Aydın, 2013). Dünyanın birçok ülkesinde sevilerek kullanılan keman kendine özgü ses renginin etkileyici güzelliğiyle insanın değişik ruh durumlarını ifade edebilme kapasitesiyle ideal bir solo çalgı düzeyine ulaşmıştır. Günümüzde Keman, Uluslararası sanat müziğinde, caz sanatında, geleneksel müziklerde geleneksel sanat müziği ve halk müziği)ve popüler müziklerde üst sıralarda yerini almıştır.

Kontrbas, yayla ve parmakla çekilerek çalınan Telli - Yaylı çalgıların en kalın sesli ve en büyük olanıdır. Kalın sesli olması sebebiyle orkestranın baslarını güçlendirmektedir. Genelde eşlik görevi verilir çok nadiren solo verilir. Ses rengi tok ve donuktur. Daha çok orkestra çalgısı olarak tanınır (Çalışır, t.y). Osmanlı İmparatorluğu'na ilk olarak günümüzdeki formuna ulaşmadan önce, viola da gamba olarak 16.yy da girdiği, Muzıka-i Hümayun Orkestrası'nın kurulması ve saray orkestrası olarak büyümesinin kontrbasın ve kontrbasçıların saray bünyesinde orkestra sanatçısı ve müzik öğretmeni olarak mevcudiyetini gösterdiği tespit edilmiştir (Akyel, 2018). Saray ve halk müziğinde de kullanıldığı düşünülen kemani takiben viyola, viyolonsel ve kontrbas batılılaşma hareketlerinin sonucu olarak ülkeye gelip uzun süreler saray da kullanıldıktan sonra halk nezdinde dinlenmeye ve icra edilmeye başlamıştır (Dökmeci, 2021). Kontrbas çalgısı günümüzde çoksesli orkestralarda, caz orkestralarında ve çeşitli müzik türlerinde de yer almaktadır.

Son olarak, sınırlı olmakla birlikte, kurumlar kategorisinde bir seri olmak üzere Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın 150. Yılı konulu anma pulunun basıldığı görülmektedir. Osmanlı padişahı II. Mahmut tarafından 1826 yılında Mızıka-ı Hümayun adı ile kurulan topluluk, batılı anlamda bir bando olup Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın temelini oluşturmaktadır. Mızıka'ı Hümayun 1932 tarihinde Riyaset-i Cumhur Filarmoni Orkestrası adını alarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve

halka açık konserlerini gerçekleştirmiştir. 1957 yılında Orkestranın Özel Kuruluş kanunu çıkarılmış ve Riyaset-i Cumhur Senfoni Orkestrası adını almıştır. Orkestra, günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır (pulhane.com).

Orkestra, yeni bir anlayışla, halkın kültür ve sanat düzeyini belirli bir noktaya taşımak amacıyla faaliyet gösteren bir sanat kurumu olmuştur. Atatürk'ün yüce makamının adını vererek onurlandırdığı orkestra (Riyaseti Cumhur Filarmoni Orkestrası) aynı zamanda Cumhuriyet tarihinin ilk müzik kurumudur. Mustafa Kemal Atatürk'ün öngördüğü sanat ve müzik ilkeleri ışığında, çoksesli müzik kültürünün gelişmesi ve müziğimizin uluslararası düzeyde en yüksek seviyede temsil edilebilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda orkestra; radyo-televizyon programları, gençlik konserleri, halk konserleri ve okul konserleri vererek hem evrensel müziğin ülkemize tanıtılması hem de çok sesli Türk müziğimizin yurt dışında tanıtılması yönünde faaliyetlerine devam etmektedir (CSO, ty). Bestecilerimiz tarafından düzenlenmiş, bestelenmiş çoksesli ulusal müziğimiz ve klasik batı müziğinin örneklerinin CSO tarafından seslendirilmesi halkımızın müzik kültürü seviyesinin yükseltilmesi, çok sesli müziğimizin dünyaya tanıtılması ve Türk müzik kültürüne yaptığı katkılar açısından önemlidir. Bu bağlamda "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın kuruluşunun 150.yılı" konulu anma pulu basımının emisyon programına alınması kuruma verilen değeri ortaya koymaktadır.

Tüm bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, basılan pullar içerisinde müzik kültürünün farklı öğelerinin pullarda yer aldığı ifade edilebilir. Bu durum pullar aracılığıyla müzik kültürü konusunda farkındalık yaratmak, kültürün sonraki kuşaklara aktarılmasında kalıcılığı sağlamak ve özellikle sanatçılar ve kurumlar bakımından başarının ödüllendirilmesi ve kalıcılığının sağlanması gibi konular çerçevesinde önemli görülmektedir. Öte yandan İlk müzik temalı pulun basım yılı olan 1977'den 2024 yılına kadar olan 47 yıllık süreçte sadece 13 seri müzik temalı anma pulu basımı gerçekleştirilmiştir. 1977-1982 yılları arasındaki 4, 1985-1991 yılları arasındaki 5, 1991-2002 yılları arasındaki 11, 2003-2014 yılları arasındaki 11 ve 2014-2019 yılları arasındaki 4 yıllık uzun sürelerde müzik temalı pul basımı gerçekleştirilmediği görülmüştür. Bu durumun kültürel bir olgu olarak müzik ve pul arasında kurulacak ilişkin aksamasına yol açtığı değerlendirilebilir. Bu nedenle bundan sonraki süreçlerde emisyon programlarının tespiti yapılırken planlı çalışmaların sürdürülmesi bir öneri olarak sunulabilir. Öyle ki eğitim-öğretim ve kültür aktarımı açısından düşünüldüğünde araştırma sonucu elde edilen verilerin zenginliğinin uygulamaya aktarılması önemli bir olgu olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca, kurum olarak sadece Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası pulu basılmıştır. Konservatuar, Devlet opera ve balesi, Bando ve mızıkla orkestrası- sanatçılar olarak Türk Beşleri, müzik sürecimizdeki önemli guruplar, sanatçılar- Türkiye'de ve Uluslararasıda gerçekleştirilen müzik festivalleriyle ilgili pul basılmadığı görülmüştür. Bu durum pullar aracılığıyla müzik kültürünün yaygınlaştırılması konusunda bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Bu nedenle bundan sonraki emisyon programlarında bu konu üzerinde durulması da önerilebilir.

Uygulama açısından bakıldığında ise, basılan pulların sadece ilgilere dönük olarak koleksiyon ve/veya günlük kullanımla sınırlandırılmamasının önemli olduğu düşünülmektedir. Öyle ki pullar bir anlamda kültürün yaşatılması ve sonraki kuşaklara aktarılması gibi önemli bir işlev görebilir. Bu kapsamda, ilköğretim ve orta öğretimde pulculuk kulüplerinin işler duruma getirilmesi, üniversite öğrenci topluluklarında filateli kulübünün kurulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Kurulacak olan bu kulüplerde ilgili pulların incelenmesi, üzerine tartışmalar yürütülmesi gibi etkinlikler düzenlenerek müzik kültürünün her seviyede eğitim-öğretim süreçlerine etkin şekilde dâhil edilmesine olanak sağlayabilir.

Kaynakça

- Akyel, U. R. (2018). Osmanlı İmparatorluğu müzik kurumlarında kontrbas çalgısı. *Konservatoryum – Conservatorium*, Cilt: 5, Sayı: 2, 287-305.
- Akyol Kasapoğlu, P. (2017). Kültürel miras aktarıcısı posta pullarını ulusal kimlik bağlamında okumak. 3. *Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Sempozyumu*: 60-78.

- Akyüz, F. (2020). Cumhuriyet dönemi olimpiyat konulu posta pullarının incelenmesi. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 28, 1-18.
- Alkar, R. (2013). İzmir kadınlar matinesi örneğinde Zeki Müren nostaljisi. *1.Uluslararası Müzik Araştırmaları Sempozyumu*. Müzik ve Kültürel Doku.
- Anameriç, H., ve Rukancı, F. (2015). Türkiye’de ve Türki Cumhuriyetlerde çocuk edebiyatının tanıtımında filatelik materyallerin önemi, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 32, Sayı: 2, 25-47.
- Aycil, S, (2023). UNESCO anma ve kutlama yıl dönümleri programı bağlamında Âşık Veysel temalı filatelik tasarımlar. *CUJOSS Âşık Veysel Özel Sayısı*, 47, 79-87.
- Aycil, S. (2022). Yardımcı ders materyali olarak posta pulları. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-36
- Aycil, S., ve Çubukcu, G. (2022). Geleneksel Türk halk oyunlarının posta pulları üzerinden değerlendirilmesi. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 4(8), 1-14.
- Aydoğmuş, N. (2015). Bir görsel iletişim aracı olarak posta pulu tasarımının Dünya'daki ve Türkiye'deki tarihi gelişimi ve grafik tasarım ürünü olarak incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BTK (2018). *Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Avrupa Konferansı-CEPT*. <https://www.btk.gov.tr/cept> adresinden 24 Haziran 2024 tarihinde edinilmiştir.
- Budak, O. A.(2000). *Türk müziğinin kökeni gelişimi*. TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- CSO (t.y). *CSO Hakkında*. <https://cso.ktb.gov.tr/TR-330210/cso-hakkinda.html> adresinden 24 Haziran 2024 tarihinde edinilmiştir.
- Çalışır, F. (t.y). *Çalgı bilgisi*. Dağarcık Yayınları.
- Çeçen, A. (1984). *Kültür ve politika*. Hil Yayınları.
- Çiftçi, D., ve Çiftçi, O. (2020). Arşivlenen bellek olarak posta pulları ve sosyo-kültürel işlevleri: Kuzey Kıbrıs örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 396-417.
- Çiftçi, E. (2010). Popüler kültür, popüler müzik ve müzik eğitimi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 149-161.
- Dobson, H. (2002). Japanese postage stamps: Propaganda and decision making, *Japan Forum*, 14(1), 21-39.
- Dökmeci, S. C. (2021). Osmanlı Devleti’nde batı müziği ve keman ailesi enstrümanları üzerine inceleme. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 9(1), 2555-2572.
- Düzenli, Ş., ve Kavuran, T. (2005). Cumhuriyet konulu anma serisi posta pulları katalogu (1933-1993) ve grafik çözümlenmeleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 201-244.
- Emnalar, A. (1998). *Türk halk müziği ve nazariyatı*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Evren Pul Evi. (1984). *Pul nedir?, Koleksiyon nasıl yapılır? Tanımlar, deyimler, araç ve gereçler*. Evren Pul Evi Yayını.
- Güven Bezaz, Y. (2006). *Haberleşme ve tarihçesi*. Türkiye Haber-İş Sendikası Yayınları.
- Güvenç, B. (2011). *İnsan ve kültür*. Boyut Yayıncılık.
- İlyasoğlu, E. (2001). *Zaman içinde müzik*. Yapı Kredi Yayınları.

- İnceoğlu, S. (2019). Sosyal ve kültürel boyutuyla efemera. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahraman, G. (1998). Türk pullarında kadın figürlerinin grafik düzeni (1950'den günümüze). [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Marmara Üniversitesi.
- Kanca, Ş. F., ve Yücel, F. (2003). Mozart ve Şark. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 239-245.
- Keskin, A. (2014). Geleneksel abdal müziğinin temsili ve Neşet Ertaş. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 7 Sayı: 34, 99-112.
- Kuru, S., ve Olgaç, P. (2017). Giysilerde yaşayan pullar. *Kesit Akademi Dergisi*, 9, 144-152.
- Makris, I. O. (2013). The role of philately in musical education and cross-cultural interaction. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*, 98-103. Doi: 10.17770/amcd2013.1257.
- Moffatt, M. P., & Rich, S. G. (1950). Postage stamps, past and present, as avenues of learning. *Journal of Educational Sociology*, 24(2), 110-119.
- Muşmal, H., ve Gürbüz, İ. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- Nacakçı, Z., ve Canbay, A. (2013). *Müzik kültürü*. Pegem Akademi Yayınları.
- Nuessel, F., & Cicogna, C. (1992). Postage stamps as pedagogical instruments in the Italian curriculum. *Italica*, 69(2), 210-227.
- Palmer, W. P. (1991). Philately, science teaching and the history of science: A comment on "Posting scientists". *Lab Talk*, 35(1), 30-34.
- Parlak, E. (2012). Anadolu Türkmen müzik sanatında bir abdal deha: Neşet Ertaş. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 61, 289-312
- Sabuncuoğlu, Z., ve Tüz, M. (2008). *Örgütsel psikoloji*. Alfa Aktüel Yayınları.
- Say, A. (2000). *Müzik tarihi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2005) *Müzik sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2015). *Müzik ansiklopedisi (Cilt I, Cilt II ve Cilt III)*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, H. (1987). Pul üzerine söyleşi, grafik sanatı. *Plastik Sanatlar Dergisi*, 8. PTT Genel Müdürlüğü, Değerli Kâğıtlar Daire Başkanlığı Pul Planlama Şube Müdürlüğü Pul Müzesi Arşivi
- Sun, M. (1969). *Türkiye'nin kültür, müzik ve tiyatro sorunları*. Kültür Yayınları.
- Tarlakazan, B. E. (2017). Sanatçı ve tablolar konulu cumhuriyet dönemi Türk posta pulları. *Journal of International Social Research*, 10(50), 340-354.
- Tolan, B. (2005). *Sosyoloji*. Gazi Kitabevi.
- Turan, Ş. (2000). *Türk kültür tarihi*. Bilgi Yayınları.
- Turhan, M., ve Kova, Ö. (2012). Değerler eğitimi açısından Türk halk müziği ve halk ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönüm bağlamında bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, Cilt: 3, Sayı : 6, 117-128.
- Wach, E., Ward, R., & Jacimovic, R. (2013) *Learning about qualitative document analysis*. IDS PRACTICE PAPER IN BRIEF 13, 1-10.
- Wells, C. (1971). *Sosyal antropoloji açısından insan ve dünyası*. Remzi Yayınevi.

Yağışan, N., ve Aydın, N. (2013). Kemanın tarihsel gelişim süreci ve eğitimci yorumcular. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 30, 213-221.

Yazıcı, K. (2010). Sosyal bilgilerde eğitimsel bir araç olarak posta pullarının kullanımı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 321-346.

Yazıcı, K. (2014). Tarih öğretiminde posta pullarının kullanılabilirliğine bir örnek: 100 posta pulu ile Türk tarihinden bir kesit 1863-1950 yılları arası. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 5 Sayı: 16, 176-199.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zengin, G. (2012). Neşet Ertaş türkülerinde gariplik teması. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(1): 5-9.

Pulların Temin Edildiği Web Siteleri

Ptt (t.y.). Filateli. <https://www.filateli.gov.tr/>

Pulhane (t.y.). Dolaşıma sunulan pulların yıl listeleri. <https://www.pulhane.com/#>

Ptt Pul Müzesi (t.y.). Koleksiyonlar. <http://www.pttpulmuzesi.gov.tr/CategoryDetail.aspx?CID=78>